

Jarosław Ławski*

Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”
Uniwersytet w Białymstoku

**Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Między Odessą,
Kijowem a Wilnem. Idee syjonistyczne w Europie
środkowo-wschodniej. Twórcy - literackie echa - język”,
Białystok - Tykocin 8-9 maja 2018 roku. Sprawozdanie**

Już tradycją stały się coroczne, białostockie spotkania badaczy problematyki żydowskiej odbywające się od siedmiu lat w ramach cyklu badawczego „Żydzi wschodniej Polski” na Uniwersytecie w Białymstoku i w Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku. Tegoroczne, siódme spotkanie poświęcone było rozwojowi idei syjonizmu nie tylko na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej, lecz w całej Europie Środkowo-Wschodniej. Temat Konferencji brzmiał więc: „Między Odessą, Kijowem a Wilnem. Idee syjonistyczne w Europie Środkowo-Wschodniej. Twórcy – Literackie echa – Język”. Patronem sesji był Zeev Żabotyński (1880–1940), żydowski dziennikarz, pisarz, bojownik, polityk rodem z Odessy. Imprezę zorganizowały: Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” z Wydziału Filologicznego UwB, Dział Naukowy Książnicy Podlaskiej im. Ł. Górnickiego, Muzeum w Tykocinie

* Jarosław Ławski – prof. zw. dr hab., kierownik Katedry Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku. Autor wielu książek, m.in. *Mickiewicz – Mit – Historia. Studia* (Białystok 2010); *Miłosz: „Kroniki” istnienia. Sylwy* (Białystok 2014). Edytor *Horsztyńskiego J. Słowackiego* w serii Biblioteki Narodowej oraz III-tomowych *Pism rozproszonych* Zygmunta Glogera. Członek Komitetu Nauk o Literaturze PAN; członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności.

oraz Stowarzyszenie Naukowe „Oikoumene”. Komitet Naukowy i Komitet Organizacyjny sesji zaproponowały następujący zestaw zagadnień badawczych do podjęcia przez referentów:

- ▶ Zeev Żabotyński, życie, twórczość i działalność.
- ▶ Odessa jako środowisko żydowskie: tradycje literackie i intelektualne Żydów odeskich.
- ▶ Idee syjonistyczne na dawnych ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej i w Europie Środkowo-Wschodniej.
- ▶ Literackie portrety syjonistów, przekształcenia idei syjonistycznej w literaturze polskiej i innych literaturach.
- ▶ Idee syjonizmu na Ukrainie.
- ▶ Białystok jako ośrodek myśli syjonistycznej.
- ▶ Język idei syjonistycznych i jego odbicie w publicystyce, prasie, sztuce.

Obrady zainaugurowano 7 maja (poniedziałek) w Sali Audytoryjnej Książnicy Podlaskiej (ul. M. Skłodowskiej-Curie 14A) wystąpieniami prof. Jarosława Ławskiego oraz dyr. Jolanty Gadek. Przystąpiono następnie do części naukowej, w czasie której wysłuchano ośmiu referatów przedstawicieli nauki z Polski, USA, Ukrainy i Izraela. Obradom przewodniczyli dr Monika Szabłowska-Zaremba (KUL) i dr Łukasz Zabielski (Książnica Podlaska). Były to następujące wystąpienia:

- Philip E. Steele (Warszawa), *Syjniści chrześcijańscy i ich wpływy w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1876–1884*;
- Prof. Lucyna Aleksandrowicz-Pędich (SWPS, Warszawa), *Wielokulturowa Odessa w powieści Żabotyńskiego „Piatero” [Pięcioro]*;
- Dr Anna Jeziorkowska-Polakowska (KUL, Lublin), *Syjonizm jako źródło żydowskich organizacji młodzieżowych w II Rzeczypospolitej*;
- Dr Daria Boniecka-Stępień (Uniwersytet Jagielloński, Kraków), *Achad Ha-Am, Odessa i centrum duchowe judaizmu – Aszer Cwi Gincberg (1856–1922)*;
- Dr Małgorzata Frąckiewicz (Uniwersytet w Białymstoku), *Miłośnicy Syjonu w Księdze pamięci łomżyńskiej gminy żydowskiej: sylwetki i idee*;
- Elena Tartakovsky (Tel-Awiv, Izrael), *Выходцы из Белостока в истории Габимы: Наум Цемах и другие (Mieszkańcy Białegostoku w historii Habimy: Nahum Zemach i inni)*;

Inauguracja Konferencji (stoją od lewej: dyrektor Jolanta Gadek i prof. Jarosław Ławski)

- Prof. Rachel Feldhay Brenner (University of Wisconsin-Madison), *O pograniczu: kryzys tożsamości Palestyńczyków w Państwie Syjonistycznym. Twórczość Emila Habibi*;
- Dr Olga Ciwkacz (Iwano-Frankivsk, Ukraina), *Kijowski żydowski, rosyjskojęzyczny Almanach „Egupec”: dialog kultur*.

Po przerwie obiadowej obrady były kontynuowane pod przewodnictwem dr Olgi Ciwkacz i mgr Anny Lebet-Minakowskiej, aż do uroczystej kolacji w Galerii Parter Książnicy Podlaskiej. W sesji popołudniowej wystąpili:

- Dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), „>Kim był ten człowiek?< (Ew. św. Jana, V, w. 12). Rzecz o Januszu Korczaku” Tamary Karren;
- Mgr Małgorzata Sylwestrzak (Białystok), *Marka Girszyna gry z kliszami. Mały człowiek – obcy – Żyd*;
- Dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska. Dział Naukowy), *Między komunizmem a syjonizmem. O wspomnieniach Juliana Strykowski*;

Pierwszy dzień Konferencji – obrady plenarne.

Z tyłu od lewej: prof. Leonarda Dacewicz (UwB), dr Krzysztof Korotkich (UwB), prof. Jerzy Nikitorowicz (UwB), mgr Anna Lebet-Minakowska (Muzeum Narodowe w Krakowie), mgr Ewelina Feldman-Kołodziejuk (UwB), prof. Rachel Feldhay Brenner (University of Wisconsin-Madison), prof. Lucyna Aleksandrowicz-Pędich (SWPS, Warszawa), prof. Anna Janicka (UwB)

- Mgr Ewelina Feldman-Kołodziejuk (Uniwersytet w Białymstoku), *Marząc o Izraelu – analiza wątku syjonistycznego w „Królu” Szczepana Twardocha;*
- Mgr Joanna Wildowicz (Uniwersytet w Białymstoku), *Żydowski Białystok – emigracja, filantropia, restauracja;*
- Mgr Stefan Kubiak (Uniwersytet w Białymstoku) *Diasporizm jako przewrotne przeciwieństwo syjonizmu w powieści Philipa Rotha „Operacja Shylock”;*

Następny dzień obrad zaplanowano w Synagodze w Tykocinie, do której uczeni udali się busem. O 9.30 w Tykocinie w Synagodze powitał gości dyrektor Muzeum w Tykocinie (Oddziału Muzeum Podlaskiego w Białymstoku) pan Jan Maciejewski. Obecny był również dyrektor Andrzej Lechowski, kierujący całym Muzeum Podlaskim, a także dr Barbara Rogalewska (IPN Białystok). Obradom przewodniczyli dr Anna Jeziorowska-Polakowska (KUL) oraz prof. Jarosław Ławski (UwB). Wystuchano następujących referatów:

- Dr hab. Dariusz K. Sikorski, prof. UG (Uniwersytet Gdański), *Bohaterowie – legionści – Żydzi. Wokół pism Żabotyńskiego*;
- Mgr Anna Lebet-Minakowska (Muzeum Narodowe w Krakowie), *Wachtla artystyczne wypowiedzi językiem idei syjonistycznych – na przykładzie jego prac ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie*;
- Dr Monika Szabłowska-Zaremba (KUL, Lublin), *Portret Zeeva Żabotyńskiego w polsko-żydowskiej prasie w latach 1918–1939*;
- Dr Artur Malinowski (Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilii Miecznikowa), *Еврей-фактор как образ Иного: социально-антропологическая идентификация в литературе (Żyd-faktor jako obraz Innego: społecznoantropologiczna identyfikacja literacka)*;
- Dr hab. Daniel Kalinowski, prof. AP (Akademia Pomorska w Słupsku), *W Polsce czy w Ziemi Świętej? Wilhelm Feldman a syjonizm*;
- Dr Jan Miklas-Frankowski (Uniwersytet Gdański), *„To syjonistyczne wychowanie dało mi siłę...”. Idee syjonistyczne w „My z Jedwabnego” Anny Bikont.*

Szczególny kontekst dla obrad naukowców z Polski, Ukrainy, Izraela i USA stanowiła wizyta w Synagodze grupy młodzieży z Izraela. Po wysłuchaniu referatów pracownik Muzeum zaprosił uczestników Konferencji do zwiedzania Tykocina, poszukiwania śladów kultury żydowskiej w tym miasteczku. Pomimo upału, Goście odbyli kilkugodzinną wędrówkę po miejscach, o których nie zawsze wspominają przewodniki. Konferencję zakończył obiad w tykocińskich restauracjach. Jak co roku, jej uczestnicy otrzymali tom zawierający materiały z sesji ubiegłorocznej, zatytułowany tym razem *Żydzi wschodniej Polski, Seria VI: Żydzi białostoccy: od początków do 1939 roku*, red. Jarosław Ławski, Kamil K. Pilichiewicz, Anna Wydrycka, Białystok 2018, ss. 447.

Tegoroczna Konferencja upamiętniła się udziałem gości zagranicznych, losami związanych z Polską i kulturą polską: pani prof. Rachel Brenner (USA), pana Philipa E. Steele’a (Amerykanin z Idaho mieszkający na stałe w Polsce), pani Eleny Tartakowsky, badaczki dziejów Habimy z Tel-Awiwu (Izrael), pani dr Olgi Ciwkacz, utrwalającej ślady żydowsko-polskiej przeszłości w dawnym Stanisławowie (Iwano-Frankivsk na Ukrainie), dr Artura Malinowskiego, badacza rusycysty z Odessy.

Pierwszy dzień Konferencji – obrady plenarne.
Przemawia: dr Anna Jeziorkowska-Polakowska (KUL, Lublin); prowadzenie obrad: dr Monika Szablowska-Zaremba (KUL, Lublin) i dr Łukasz Zabielski (Książnica Podlaska)

VII Konferencja „Żydzi wschodniej Polski” – pierwsza, która nie powiązana była czasowo i organizacyjnie z Festiwałem Kultury Żydowskiej „Zachor – Kolor i Dźwięk” upłynęła w serdecznej atmosferze, wolnej od wszelkich akcentów politycznych, ideowych i ideologicznych sporów (przywoływano je tylko anegdotycznie).

VIII Konferencja zaplanowana została w 2019 roku. Wtedy też ukaże się tom z sesji poświęconej dziejom idei syjonistycznych w Europie Środkowo-Wschodniej.